

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report
Vol. 4 Nr. 110 2009

Kulturavhengig biomangfold på Åsterød, Hørta, Båserød og Plassen, Skien kommune.

Re-registrering av verdifullt kulturlandskap i
forbindelse med oppstart av Arvesølvprosjekt i
Telemark fylke.

Ellen Svalheim

Bioforsk Midt-Norge, Kvithamar/ Øst, Landvik

www.bioforsk.no

Hovedkontor/Head office
Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Midt-Norge
Bioforsk Kvithamar
7500 Stjørdal
Tel.: (+47) 40 60 41 00
Ellen.Svalheim@bioforsk.no

Tittel/Title: Kulturavhengig biomangfold på Åsterød, Hørta, Båserød og Plassen, Skien kommune. Re-registrering av verdifullt kulturlandskap i forbindelse med oppstart av Arvesølvprosjekt i Telemark fylke.
Forfatter(e)/Author(s): Ellen Svalheim

Dato/Date: 27.07.09	Tilgjengelighet/Availability: Åpen	Prosjekt nr./Project No.: 1310215	Saksnr./Archive No.:
Rapport nr./Report No.: 4(110) 2009	ISBN-nr./ISBN-no: 978-82-17-00534-6	Antall sider/Number of pages: 15	Antall vedlegg/Number of appendices: 1

Oppdragsgiver/Employer: Fylkesmannen i Telemark	Kontaktperson/Contact person: Trond Eirik Silsand og Karoline Hartviksen
---	--

Stikkord/Keywords: Kulturlandskap, naturtyperegistrering, biomangfold Cultural landscape, biodiversity	Fagområde/Field of work: Kulturlandskap Cultural landscape
---	---

Sammendrag:
Sommeren 2009 ble det gjennomført en re-registrering av biomangfoldverdiene i kulturlandskapet ved Åsterød, Hørta, Båserød og Plassen i Skien kommune. Kulturlandskapet i dette området inneholder både gamle seterområder, skogsbeiter og mindre landbrukseiendommer. Området ble i 2009 valgt ut som et typeområde i forbindelse med oppstart av Arvesølvprosjektet i Telemark fylke. Denne rapporten fra re-registreringen er ment å danne bakgrunn for skjøtelsesplanen for området som er under utarbeidelse. Arvesølvprosjektet setter fokus på aktiv og målbevisst skjøtsel som tar vare på det kulturavhengige biomangfoldet i de mest verdifulle områdene som er kartlagt i kulturlandskapet. Prosjektet pågår pr 2009 i 5 av landets fylker.

Land/Country:	Norge
Fylke/County:	Telemark
Kommune/Municipality:	Skien
Sted/Lokalitet:	Åsterød, Båserød, Plassen

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Ann Norderhaug

Ellen Svalheim

1. Forord

I forbindelse med oppstart av Arvesølvprosjekt i Telemark i 2009, ble storfebeiteområdet Hørta- Bøserød og Plassen i Skien kommune (lokalitet BN00028109 i Naturbase <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>) valgt ut som typeområde av Fylkesmannen.

I den forbindelse ønsket Fylkesmannen at det skulle foretas en re-registrering av det kulturavhengige biomangfoldet her, siden det var 12 år siden forrige registrering. Området ble registrert av Jan Erik Eriksen i 1997.

Undertegnede gjennomførte to feltdager i området, 30.06.09 og 01.07.09. Denne rapporten oppsummerer re-registreringen, og vil bli benyttet som bakgrunn for skjøttselsplanen som skal utarbeides for området.

Skjøttselsplanen blir utarbeid av Norsk landbruksrådgivning ved Knut Volland under veiledning av Bioforsk og undertegnede. Dette som et ledd i å opparbeide regional fagkompetanse i Telemark på skjøtsel av verdifulle naturtyper generelt og på skjøttselsplanutforming spesielt.

Flere personer har vært med å tilrettelegge for registrering, spesielt bør nevnes Harald Tveit ved FMLA, Trond Eirik Silsand og Karoline Hartvigsen ved FMVA og Teresa Dalen ved Grenland landbrukskontor. Under befaring i området stilte mange grunneiere opp og bidro med verdifulle opplysninger om området og tidligere bruk. Herved takkes alle!

Fylkesmannen i Telemark takkes for oppdraget!

Ellen Svalheim
Landvik 27.06.09

2. Innhold

1. Forord	1
2. Innhold	1
3. Innledning	2
4. Sammendrag	3
5. Områdebeskrivelse	4
5.1 Generelle naturforhold.....	4
6. Resultat	5
6.1 Hovednaturtype og utforminger:	5
7. Vegetasjon og verdifulle naturtyper	6
7.1 Lokalitet 1: Åsterød- Hørtekrysset.	7
7.2 Lokalitet 2: Hørta	10
7.3 Lokalitet 3: Plassen.....	12
7.4 Lokalitet 4. Båserød.	13
8. Vedlegg: Faktaark fra Naturbase	15

3. Innledning

Norge har som mål å redusere tap av biologisk mangfold innen 2010. Hele 35 % av de trua artene som finnes på Norsk rødliste er knyttet til jordbrukets kulturlandskap. Dette henger sammen med blant annet gjengroing, intensivering og endring av driftsformer i landbruket.

Det er viktig å kjenne til og ta vare på mangfoldet av naturtyper, arter og gener i gammel kulturmark. Store deler av vegetasjonen og naturgrunnlaget som omgir oss, er formet og utnyttet av mennesker gjennom tusener av år. Dette har gitt naturtyper og arter avhengig av skjøtsel, og lokale genotyper tilpasset det miljøet de vokser i. Ut fra dette kan vi si at vegetasjonstypene og artene i kulturlandskapet avspeiler lokalhistorie og tradisjoner.

Engøkosystemene/naturtypene der vi bor har vært avgjørende for utviklingen av det lokale landbruket gjennom tidene. Det er derfor viktig å ivareta disse videre med sine økosystemtjenester, sitt mangfold av arter og sin genetiske variasjon. Artene og vegetasjonstypene som har vært viktige for utviklingen av landbruket her i landet fram til i dag, vil være viktige også i framtida.

Mye av det som produseres innen landbruket i dag er avhengig av bestøvning (pollinering). Artsrike enger og beiter er gode leveområder for en rekke pollinerende insekter. Det å vedlikeholde artsrike enger og beiter er derfor viktig for sikre denne økosystemtjenesten. I gamle kulturmarker kan det også finnes framtidige nyttevekster og genetisk materiale til planteforedling/ sortsutvikling, matproduksjon, medisiner og industriråstoff.

Denne rapporten er utarbeidet gjennom Bioforsk-prosjekt "Arvesølv". Arvesølvprosjektet setter fokus på aktiv og målbevisst skjøtsel som tar vare på det kulturavhengige biomangfoldet i de mest verdifulle områdene som er kartlagt i kulturlandskapet. Dette er områder som er registrert gjennom nasjonale kartleggingsrunder. Lokalitetene er å finne på Direktoratet for Naturforvaltning (DN) sin Naturbase: <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>.

Arvesølvprosjektet ble startet i 2006 i Aust- og Vest-Agder fylker. I 2009 ble prosjektet utvidet, og omfatter nå fem fylker hvor Telemark, Rogaland og Hordaland har igangsatt Arvesølvarbeid dette året.

Verdifulle områder som får utarbeid skjøtelsesplan og som følges opp både med virkemidler og skjøtsel velger Arvesølvprosjektet å kalle *in-situ* lokaliteter. *In-situ* betyr "på stedet", og er en internasjonal betegnelse for å ta vare på plantegenetiske verdier på sitt opprinnelige voksested.

4. Sammendrag

I forbindelse med oppstart av Arvesølvprosjekt i Telemark i 2009, ble storfebeiteområdet Hørta- Bøserød og Plassen, 299 daa, i Skien kommune (lokalitet BN00028109 i Naturbase) valgt ut som typeområde av Fylkesmannen. Dette området er tidligere registrert av Jan Erik Eriksen i 1997.

Kulturlandskapet i dette området inneholder både gamle seterområder, skogsbeiter og mindre landbrukseiendommer. Fylkesmannen ønsket en re-registrering av det kulturavhengige biomangfoldet innen dette området for å fange opp dagens tilstand og eventuelle endringer.

Bioforsk ved undertegnede har gjennomført denne re-registreringen.

Det ble benyttet to feltdager i månedsskiftet juni/juli-09. Re-registreringen resulterte i at det totale arealet med verdifullt kulturavhengig biomangfold ble utvidet til også å innlemme store deler av innmarksarealene på Åsterød. I tillegg ble lokaliteten BN00028109 delt opp i 4 ulike lokaliteter. To av lokalitetene er gitt verdi A-”svært viktig” og to lokaliteter er gitt verdi B-”viktig”. Etter re- registreringen i 2009 er totalarealt på 4 avgrensa naturtyper på rundt 400 daa.

Denne rapporten fra re-registreringen er ment å danne bakgrunn for skjøtelsesplanen for området som er under utarbeidelse.

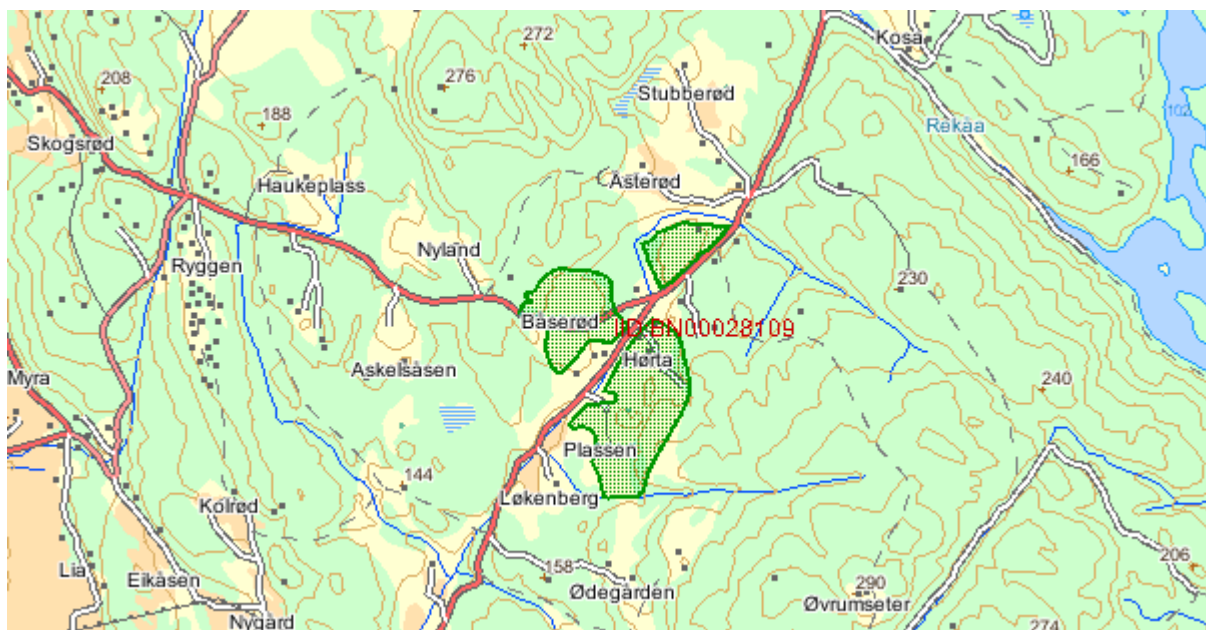
Arvesølvprosjektet setter fokus på aktiv og målbevisst skjøtsel som tar vare på det kulturavhengige biomangfoldet i de mest verdifulle områdene som er kartlagt i kulturlandskapet. Prosjektet pågår pr 2009 i 5 av landets fylker.

5. Områdebeskrivelse

Undersøkt område ligger øst for Gjerpensdalen i Skien kommune, Telemark fylke. Gjerpensdalen er ei jordbruksbygd med mye aktivt landbruk. Undersøkelsesområdet innbefatter setre til ulike gårder i Gjerpensdalen (Hørta, Båserød) samt noen mindre plasser/småbruk slik som Åsterød og Plassen.

Terrenget er småkupert og variert. Skog omkranser det meste av inmarksarealene. Setrene/plassene var i tradisjonell bruk fram til midten av 1960 tallet. Etter dette har områdene vært brukt til sommerbeite til ungdyr.

Følgende gårds- og bruksnummer har eiendom innen undersøkelsesområdet, gnr/bnr: 70/17, 70/37, 95/4, 96/1, 96/2, 96/3, 97/2.

Figur 1. Kart viser avgrensa naturtyperlokaltitet BN00028109 som ble re-registrert juni/juli 2009. Kartet er fra DN's Naturbase; <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>. I tillegg til den avgrensa naturtypen på 299 daa, ble også tilgrensende arealer registrert bl.a. kulturlandskapet på Åsterød.

5.1 Generelle naturforhold

Berggrunn og løsmasser: Berggrunnen er rik med basalt og området domineres med forvittringsmateriale (<http://www.ngu.no/kart/bg250/>).

Klima: Nærmeste målestasjon for nedbør og for temperatur er Gjerpen¹. Området har en årsmiddeltemperatur på 5,9 °C, og gjennomsnittlig 840 mm med nedbør gjennom året (<http://retro.met.no/observasjoner/>)

Vegetasjon: Området ligger innenfor den sørboreale vegetasjonssone i svakt oseanisk vegetasjonsseksjon, O1, (Moen 1998).

¹ Viser normalverdier, som er gjennomsnitt for en internasjonalt fastsatt trettiårsperiode, f.t 1961-1990

6. Resultat

Under feltarbeid 30.06.09 og 01.07.09. ble det totale arealet med verdifullt kulturavhengig biomangfold utvidet til også å innlemme store deler av innmarksarealene på Åsterød gnr 95 bnr 4. Videre ble lokaliteten BN00028109 delt opp i 4 ulike lokaliteter (se ortofoto nedenfor). To av lokalitetene er gitt verdi A-”svært viktig” og to lokaliteter er gitt verdi B-”viktig”.

6.1 Hovednaturtype og utforminger:

I dag består avgrensede lokaliteter av i hovedsak naturbeite og eldre kulturesser. Tidligere antas det å ha vært også arealer med fulldyrka mark og slåtteearealer.

Av ulike utforminger forekommer: Frisk/tørr middels baserik eng (G7), Knaussamfunn (F3), Våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12), Gammel kulturesser (G14).

Figur 2. Flybilde med avgrensede lokaliteter. Ortofoto er hentet fra gardskart.no

7. Vegetasjon og verdifulle naturtyper

Eng- og beitevegetasjonen er rik, variert og vekslende gjennom hele undersøkelsesområdet og inneholder alt fra tørrberg til fuktige enger/myrdrag, fra åpne beiter til mer hagemark og preg av skogsbeiter. Området innehar et stort spekter av vegetasjonstyper og arter.

Dominerende vegetasjonstype innen de 4 avgrensede lokalitetene er Frisk/tørr middels baserik eng ($G7^2$) med bl.a. arter som tjæreblom, engnellik, dunhavre, dunkjempe, bakkemynte, gaffelsveve, hjertegras, eng- og fagerknoppurt, karve, vårarten; marianøkleblom og en rekke andre arter. Flere av disse artene er nasjonalt sett i relativt sterk tilbakegang i kulturlandskapet i dag (engnellik og karve til eksempel), mens i dette området forekommer de relativt hyppig og har gode bestander. Vegetasjonstypen tørreng ($G7a$) vurderes på nasjonalt nivå å være sterkt til akutt truet (EN- CR)³. Innen alle de fire lokalitetene i "Åsterød- Hørta- Båserød- Plassen" området finnes det relativt store og velutviklede utforminger av denne vegetasjonstypen.

Ellers forekommer *tørrberg* med til eksempel bergknapparter, sølvmure og ettårsknavel, *middels friske til fuktige enger* med skogstorknebb, hanekam, fredløs, mjødurt, piggstarr, bekkeblom med mer. Det forekommer også urterik kantvegetasjon i jordekanter og veikanter. Spesielt bør her nevnes gårdsveien til Åsterød; med fagerklokke, fagerknoppurt, fjellrapp, mørkkongslis, prestekrave, prikk- og firkantperikum, lodnefaks, tirilltunge og en rekke andre arter som også finnes i tørrenga.

Vegetasjonstypen "tørrberg" vurderes som helhet til kategori noe truet (VU), urterike kanter vurderes som sterkt truet (EN). Våt til fuktig middels rik eng med mye soleiehov regnes nasjonalt som noe truet (VU), rike utforminger med mange arter derimot er sterkt truet (EN) (jf Fremstad & Moen 2001). Både lokalitet 1. Åsterød- Hørtakrysset og lokalitet 2. Hørta har begge gode og artsrike utforminger av våt til fuktig eng. På Åsterød er imidlertid den store fuktenga langs veien i noe forfall da den ikke har vært beitet på flere år. Her dominerer nå arter som mjødurt og skogrørkvein, men fortsatt finnes mange av de andre fuktengartene. Gjenopptatt beiting eller ev. slått på fuktenger ute av hevd er nødvendig for å ivareta arts mangfoldet og anbefales på det sterkeste.

Figur 3 og 3. Engnellik og hjertegras forekommer hyppig i tørrengene innen området. Bildene her er tatt på Åsterød. Foto ES 30/6-09.

² jf Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge Temahefte 12:1-279.

³ Jf Fremstad, E. & Moen, A., 2001. Truete vegetasjonstyper i Norge. NTNU Rapport botanikk serie 2001-4.

7.1 Lokalitet 1: Åsterød- Hørtekrysset.

Gnr/bnr: 95/4 og 70/37

Areal: ca 135 daa

Denne lokaliteten innbefatter det meste av innmarksarealene på Åsterød (gnr 95/4) og beitet nord for Skifjellveien ned mot Hørtakrysset på gnr 70/37.

Vegetasjonen opptrer i mosaikk med vekslende vegetasjonstyper etter jorddybde og fuktighetsforhold. Totalt sett meget artsrikt. Vegetasjonen veksler mellom:

- knaussamfunn (F3⁴) med arter som vårskrinneblom, sølvmure, kattedot, engtjæreblom, bitterbergknapp, småbergknapp, hvitbergknapp, smørbukk, stemorsblom, vårpengeurt, ettårsknavel, småsyre i tillegg ble arter som bakkemynte, lodnefaks og fjellrapp registrert. Knaussamfunnene finnes flere steder i beiten på begge sider av gårdsveien opp mot Åsterød, samt på beitet ned mot Hørtakrysset.
- Artsrik tørreng (G7b) er den vanligste vegetasjonstypen innen lokaliteten med en rekke arter, til eksempel: engtjæreblom, engnellik, hjertegras, karve, tirilltunge, prikkperikum, dunhavre, dunkjempe, harerug, flekkgriseøre, lodnefaks, engknoppurt, fagerknoppurt, fagerklokke, blåklokke, hvitmaure, gulmaure, ryllik, smalkjempe, bakkemynte⁵, småengkall, gulaks, hårsveve, mattesveve, gaffelsveve, rødknapp, prestekrave, marianøkleblom. Arter som ellers er i tilbakegang i kulturlandskapet slik som engnellik, karve, harerug, flekkgriseøre, hjertegras ble registrert som relativt hyppig forekommende flere steder i disse tørre beiten. Ellers er det verdt å nevne at *gårdsveien* opp til Åsterød var spesielt arts- og fargerik med; fagerklokke, fagerknoppurt, fjellrapp, lodnefaks, tirilltunge (se bilde).
- Våt/fuktig, middels næringsrik eng (G12). På vestsiden av Skifjellveien mot krysset til Åsterød, dvs. nordøst i lokaliteten, er det et større fuktområde som skyldes at bekken gjennom området har svakt fall. Denne fuktenga er i noe forfall da området ikke har vært beitet på en del år. Her forekommer mjødurte og skogørkvein i relativt store mengder. Men området er relativt artsrikt fremdeles, bl.a. forekommer; hanekam, skogstorknebb, skogsivaks, myrtistel, sølvbunke, fredløs, myrsnelle, skogsnelle, engkarse, bekkeblom, vendelrot, sumpmaure, nyresoleie, krypssoleie, hvitbladtistel, marikåpearter, flaskestarr, gulstarr, kornstarr og piggstarr.
- Gammel kultureng (G14). Innimellom tørrberg med grunnlendt mark og naturlig fuktenger, finnes arealer preget av kultivering og tidligere gjødsling. Disse kulturengene virker relativt gamle da de inneholder relativt mye engkvein og mindre av timotei og andre innsådde arter (fortsatt finnes en del hundegras). Disse mer kultiverte (og mindre artsrike) flekkene er ikke utelatt fra lokalitetsavgrænsningen da de utgjør relativt små arealer i et ellers rikt og mosaikkpreget kulturlandskap. Det virker som disse arealene har vært lite gjødslet i de siste (ti-)årene. Arealene er preget og dominert av engkvein, sølvbunke og hundegras, stedvis er det mye hundekjeks og høymol, ellers vokser timotei, løvetann, mjødurte, rødkløver, brennesle, grasstjerneblom, engreverumpe og engsvingel.

Tilstand: Fuktengene nede ved veien er i tydelig forfall og skjøtsel bør igangsettes. For beiten for øvrig virker det som at beitepresset er svakt, og kan med fordel økes for å

⁴ jf Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge Temahefte 12:1-279.

⁵ UTM 32V 0541068, 6562027

hindre tiltagende gjengroing og forfall. Beiting med storfe er positivt og bør videreføres. Det gjennomføres to beiteskifter på Åsterød i dag. En del rydding er gjennomført innen lokaliteten, men fortsatt kan og bør det tas ut en del osp, gran, ask (syke), selje og bjørk. Spesielt på beitet mellom fuktområdet og Hørtakrysset og generelt langs bekk- og jordekanter.

Verdi: A- ”svært viktig”. Området er meget variert og artsrikt og innehar en rekke velutviklede kulturbetinga vegetasjonstyper som nasjonalt sett er truet. Det finnes relativt store arealer med artsrik tørreng. Videre finnes det artsrike tørrberg og veikanter. I tillegg finnes et stort område med fukteng som er i noe forfall, men som fortsatt innehar et relativt høyt artsantall. Området opptrer helhetlig og typisk for et småbruk å være. Området er i middels god hevd. Det forekommer ingen store inngrep inn mot området. Gjengroing med opphør av skjøtsel er den største trusselen for artsmangfoldet.

Figur 4. Et utsnitt av tørrengene på Åsterød 30/6-09 ES.

Figur 5. Artsrik veikant opp til Åsterød med bl.a. fagerknoppurt

Figur 6. Innen lokaliteten er et større fuktområde som tidligere ble beitet. Dette har ikke blitt beitet de siste årene. Foto ES 30 /6-09.

7.2 Lokalitet 2: Hørta

Gnr/bnr: 70/37 og 70/17

Areal: ca 92 daa

Dette området er avgrenset som egen lokalitet i forhold til nærliggende lokaliteter på Åsterød, Plassen og Båserød, da det i dag opptrer som et eget avgrensa beiteområde. Ved registrering, 30. juni, var nedbeitingen på arealene på Hørta mye bedre sammenlignet med Åsterød, Plassen og deler av Båserød. Beitetrykket var høyere, og flere storfe beitet her. Ellers har det nord i lokaliteten blitt åpnet en del i tilgrensende skog. Det er gjennomført beitepussing på fuktengareal nordvest i lokaliteten.

Figur 7 og 8. Beiteområdet ved Hørta er variert med mindre fuktområder, små hauger og koller med berg i dagen. Nedbeitingen er generelt god. En del større graner står igjen inne i og inn mot de åpne beiten på Hørta. Dette er med på å forsterke "skogsseter-intrykket", og skiller dette beiteområdet litt fra til eksempel Åsterød. Foto ES 30/6-09.

Vegetasjon: I grove trekk forekommer de samme vegetasjonstypene som ved lokalitet 1. Åsterød- Hørtekrysset:

Det er velutviklede tørrenger/bakker (G7) med stedvis mye karve. Ellers forekommer arter som dunkjempe, tjæreblom, prikkperikum, marianøkleblom, rødknapp, dunhavre, gulmaure, gaffelsveve, foruten mer vanlige arter som prestekrage, ryllik, gjelkarve, engrapp, rød- og hvitkløver, blåklokke, markjordbær og hvitmaure for å nevne noen.

Det er flere fuktengarealer (G12) innen lokaliteten (men ikke så store som v Åsterød). Fuktenga nærmest veien var blitt beitepusset, og her forekom vegetasjonen meget jevnt fordelt og med god nedbeiting. Fuktområdet rett øst for husene på Hørta var mer opptråkket og tuet, området var ellers godt nedbeitet. Her ble bl.a. vill- lin, myrmjølke og veikveronika registrert. Ellers vokste, krypsoleie, nyresoleie, sølvbunke, myrtistel, bekkeblom, hanekam, glattveronika, mjøddurt og groblad her.

Tørrberg/knausvegetasjon (F3) vokste også innen område med sukkulenter som smørbutikk, bitter- og småbergknapp, samt ettårsknavel, sølvmore, lodnebregne og hårsveve.

Spesielt for Hørta var at det langs veikant ble registrert tysk mure (*Potentilla thuringiaca*). Denne er også tidligere funnet i området.

Nord i beiteområdet er det tynna ut en del i tilgrensende skog. Beitedyra beiter også inn i dette området, og ser ut til å holde det meste av oppslag og nitrofile arter i sjakk. Enkelte felter som dyrene ikke når/beiter i er imidlertid preget av mjøddurt, engsyre rosebusker og oppslag av ask. Siden beitetrykket i området er godt er disse arealene relativt begrensede.

Tilstand: Området synes i dag å være i god hevd, og har god nedbeiting med storfe. Det gjennomføres to skifter med beiter innen lokaliteten. Det har ikke vært gjødslet i området de siste 7 årene⁶. Før dette var antakelig gjødslingen sparsom og kun på de flateste arealene. Det har vært sprøytet mot nyper i området tidligere.

Verdi: A- ”svært viktig”. Helhetlig, gammelt skogsseterområde som fortsatt holdes i god hevd ved storfebeite. Området inneholder en rekke arter og vegetasjonstyper som i dag er i generell tilbakegang. Rik berggrunn med varierende fuktighetsforhold gir totalt sett et meget artsrikt område.

Figur 9. Hanekam vokser i fuktengene bl.a. på Hørta. Foto ES.

⁶ Terje Riis Johansen pers medd.

7.3 Lokalitet 3: Plassen

Gnr/bnr: 97/2

Areal: ca 85 daa

Plassen er et gammelt småbruk som hadde fast bosetting fram til 1968. Etter dette har området vært benyttet til storfebeite med ungdyr. Beitingen har vært gjennomført mellom ca 20. mai og 5. oktober. Arealet/havna er delt opp i 3 beiter og som følger samme mønster hvert år mht nedbeiting. De siste årene har imidlertid dyretallet avtatt og beitetrykket er i dag svakt, spesielt på de skiftene som beites seinere på sesongen. Første skiftet som ligger nærmest veien har relativt god nedbeiting. Det har ellers jevnlig vært ryddet en del i området siden den tradisjonelle driften på Plassen opphørte⁷. Generelt er beiten i noe forfall pga for lavt beitetrykk de siste årene.

Figur 10. Beitearealene i forgrunnen tilhører eiendommen Plassen. Lengre bak ses Hørta med tilhørende bygninger og beiter. Beitene nærmest veien er godt nedbeitet på Plassen. Foto ES.

Vegetasjon: Mye av de samme vegetasjonstypene som finnes på Hørta og Åsterød finner en også på Plassen, men beiten i havn/ skift 2 og 3 (noe vekk fra veien) er i forfall. Her dominerer stedvis arter som hundegras og hundekjeks. Totalt sett er området artsrikt og har et godt potensial for restaurering og ivaretagelse av den kulturavhengige floraen.

I havn 1, nærmest veien vokser mye marianøkleblom. På haugen syd for veien inn til tunet er det for øvrig en godt utviklet tørreng (G7) og tørrberg (F3) med et rikt amtsutvalg beskrevet for de to foregående lokalitetene. Et fuktområde (G12) nord for gårdsveien er relativt tuet og domineres av bl.a. mjødur. Det blir beitet her men beitingen er ikke tilstrekkelig for å forhindre forfall og noe gjengroing.

Tilstand: Lokaliteten har et for lavt beitetrykk i dag, det anbefales å øke dette. Det har ikke vært gjødslet på Plassen siden 1970-tallet.

Verdi: Totalt sett gis verdien B- ”viktig” (Havna nærmest veien er av verdi A- ”svært viktig”, mens havna som beites seinere på sesongen er i dag preget av forfall og har kun verdi C- ”lokalt viktig”). Området er variert og artsrikt og innehar mye av den samme vegetasjonen som på Åsterød og Hørta. Beitetrykket bør økes i området.

7.4 Lokalitet 4. Båserød.

Gnr/bnr: 96/1, 96/2 og 96/3.

Areal: ca 90 daa

Båserød har storfebeite med ungdyr. Dette har vært gjennomført siden tradisjonell setring med melkeku opphørte på 1960-tallet. Det har i noe større grad vært gjødslet på Båserød, men de siste ti årene har imidlertid gjødslingen også her avtatt.

Vegetasjonen er imidlertid preget av tidligere gjødsling og området preges av høyvokste gras (hundegras), færre urter sammenlignet med til eksempel Åsterød og Hørta.

Figur 11. Fra Båserød gnr 96 bnr 2 som ligger ned mot Skifjellveien. Området beites av storfe. Foto ES.

Vegetasjon: Det ble registret beite med vanlige arter som timotei, hundegras, hundekjeks engsvingel, ryllik, engkvein, gjerdevikke, rødsvingel med mer. Selv om disse artene var de vanligste ble det også registret karve, prikkperikum, rødknapp, dunkjempe, tirilltunge, blåklokke, prestekrage, engtjæreblom, gulaks og legeveronika, noe som skulle tilsi eng av typen (G7).

Det forekom også knauser /tørrberg (F3) innen lokaliteten med ettårsknavel, små- og bitterbergknapp, sølvmore, gulaks og smørbukk, jf tørrbergene på de andre lokalitetene.

Sammenlignet med Åsterød og Hørta var ”fargene” og urtepreget i mindre grad tilstede på Båserød. Det var mer de høyvokste grasene som dominerte.

Det vokser flere gamle, store og tidligere kylla asketrær på Båserød. Det ble også registrert alm (NT) innen lokaliteten.

Tilstand: Undere registrering, 30/6, ble beitet på Båserød som eies av Riis Johansen beitet av storfe/ungdyr. Beitetrykket her virket relativt bra. Det har også blitt ryddet en del i lauvskog/oppslag på dette arealet, bl.a. er det tynnet en del nær tunet. På Båserød som eies av Meen var det ikke beitet ennå i år, og her var mye av graset gått opp i frøstengel. Beitet her ga mer inntrykk av å være i forfall. Siden mange av de mer ekstensive kulturmarksartene fortsatt finnes i området er det et visst potensial for at disse kan spre seg og lokaliteten kan framstå som mer urterik innen noen år. Dette forutsatt at det ikke gjødsles og at vegetasjonen beites godt ned med storfe i området.

Verdi: B-”viktig”. Området innehar en rekke kvaliteter og har totalt sett et variert og rikt kulturavhengig biomangfold med både rik tørreng og tørrbergvegetasjon, samt forekomst av gamle, kylla asketrær (som det anbefales at blir kylla/restaurert). Deler av lokaliteten er imidlertid preget av tidligere gjødsling med kunstgjødsel og et for lavt beitetrykk. Engfloraen er ikke så velutviklet og artsrik som til eksempel på Åsterød og Hørta.

Figur 4. Det har blitt rydda en del i skogen inne i beitet på Båserød gnr 96 bnr 2 i de siste årene. Storfebeite klarer i stor grad å holde oppslag og nitrofile arter i sjakk. Foto ES.

8. Vedlegg: Faktaark fra Naturbase

BN00028109, Hørta-Båserød-Plassen

Kommune	Skien
Områdebeskrivelse	Lokaliteten Hørta-Båserød-Plassen omfatter tre nærliggende, nedlagte bruk sør for Åsterud. Terrenget er småkupert og variert. Skogomkranser det meste av området. Berggrunnen er basalt og området domineres av forvittringsmateriale. Noe organisk materiale helt i nord mot Åsterød og ved Plassen i sør. Kulturmarkstypen beitemark dekker det meste av området. I tillegg er det tidligere lauva ask ved Båserød. Tilstand pr. 1997 er kubeite. Deler av beitet har preg av noe gjødsling, spesielt ved Båserød. Ellers synes engene å være lite gjødsle. Flere steder er det gjengroing med roser og osp. På sørsida av veien ved Båserød er rosekratt trolig blitt sprøyta. Plastsekker og høyballer ligger også spredt i dette området. Vegetasjon og flora: Nokså stor variasjon. Det meste av engene er kalkrike tørrenger (G5) i mosaikk med knaussamfunn (F3). I feltsjiktet finnes arter som marianøkleblom, dunkjempe, hjertegras, flekkgrisøre, gullkløver, dunhavre, hærerug, gulmaure, engknoppurt, piggstarr, bakkemynte og bakkeveronika. Helt i nord, mot Åsterød, finnes et større område med rik fukteng (G3) som beites. Her vokser bl.a. mjørdurt, sumpkarse, myrtistel, langstarr, gulstarr, kornstarr, hanekam og en liten bestand med brunkløver. Om lag tilsvarende fuktenger, men ikke over så store areal, finnes ellers spredt i området, i enkelte søkk og langs små bekkedrag. Enkelte steder, spesielt ved Båserød, domineres engene av engsyre, hundekjeks, engsoleie, mjørdurt og sølvbunke. I busksjiktet finnes hist og her roser - stedvis dominerende - og einer. Enkeltstående, store trær, bl.a. ask, står spredt på engene. Kratt med hassel forekommer, bl.a. helt nord i området. Tore Berg har samla flere ulike svever (<i>Hieracium</i> spp.) fra området og Reidar Elven har samla tysk mure. Kulturminner inkluderer rydningsrøyser spredt i hele området.

Naturtyper

Naturtype	Naturbeitemark
Verdi	Svært viktig
Dato registrert	20.06.1997
Totalareal	299 daa

